

Insamlade växter i väntan på att analyseras i laboratoriet.

Costa Rica har världens största biologiska mångfald i förhållande till sin yta. Många av läkemedelsindustrins verksamma ämnen kommer från regnskogen.

Här växer världens

NATURPREPARAT Till Costa Rica vallfärdar forskare i jakt på medicinska upptäckter. Men i Sverige är vi fortfarande skeptiska mot naturmedicin.

AV ÅSA BJÖRKLUND FOTO CYRIL MISCHLER

Terrasserna i Costa Rica i Centralamerika pryds av väldoftande örter och varenda by har åtminstone ett naturapotek, som säljer allt från torkade blommor till snygga askar med örtmediciner. Kunskapen sprids traditionellt från kvinna till kvinna, men oavsett kön kan en costarican vanligtvis mer om naturens läkande egenskaper än en europé.

På universitetets herbarium är luften kvav. Vi duckar under torkade frökapslar, blombuketter och bark som hänger i taket. Här på universitetet i Heredia letar botanikern **Marco Otárola** och hans två kolleger efter växtämnen som kan bota sjukdomar.

Medan Marco talar om naturens läkande krafter drar han handen genom en säck med rötter från trädet Jamaica krusbär.

– De här rötterna är otroliga, säger han, och fiskar upp en bit

som liknar träsplint. Vi maler ner och ger pulvret till patienter som dricker det i form av te. Vi har sett fantastiska resultat, speciellt mot prostata-, livmoders- och bröstcancer.

Efter att hans systerson avled i cancer som barn, vill han hjälpa andra familjer i samma situation. Och han gör det varje dag, gratis efter arbetstid, med hjälp av de små knotiga rötterna. Om inte annat brukar patienterna må bättre under tiden de använder Jamaica krusbär, som också kan kombineras med cellgiftsbehandling, enligt Marco. Men det är alltid viktigt att rådfråga sin läkare.

Naturmediciner kan för en svensk klinga hokus pokus, men många av våra vanligaste läkemedel har faktiskt sitt ursprung i naturen. Den smärtstillande och febernedsättande salicylsy-

ran utvanns ur pilträdet bark redan under antikens tid. Morfin kommer från vallmon. Och de allra flesta användbara ämnena finns i tropikerna.

Costa Rica har länge varit ett mecka för biologer och biokemister. Landet har världens största biologiska mångfald i förhållande till sin yta. Cirka 70 procent av de ämnen som det amerikanska nationella cancerinstitutet anser verka mot cancer kommer från världens regnskogar. Det vanligaste är att läkemedelsindustrin kopierar den verksamma substansen syntetiskt.

– Vinsterna för läkemedelsbranschen ligger i att kopiera verksamma ämnen och framställa dem syntetiskt, inte i att odla träd i Centralamerika, säger Marco.

Förutom växter frodas svampar, insekter och mikroorganismer i regnskogen, på korallrev och intill vulkanernas pyrande toppar.

Analyserar växterna

På Institutet för Naturproduktforskning vid Costa Ricans universitet (CIPRONA) i San José, arbetar biokemisten **Rosaura Ro-**

mero och hennes anställda med att analysera växter, insekter och mikroorganismer i hopp om nya upptäckter.

Skeptiker hävdar att det ofta är en ren myt att medicinalväxter har effekt. Men Rosaura berättar att det faktiskt är vanligare att medicinalväxter är farliga, än att de är verkningslösa. De kan också bli giftiga eller framkalla tumörer om de bearbetats på fel sätt.

– Till exempel aloe vera, vars saft är effektiv mot magkatarr och magsår, kan leda till mycket värre problem om man blandar i skalet. Många människor världen över använder naturprodukter utan större kunskap och i tron att det naturliga alltid är bra. Men att självmedicinera sig kan vara precis lika farligt som att göra det med ett vanligt läkemedel.

– Om man använder en naturmedicin men symtomen inte försvinner, måste man gå till doktorn, säger Rosaura.

I Sverige använder vi oss sällan av naturen för att bota sjukdomar, även jämfört med övriga Europa. Framför allt i Tyskland är det vanligt att läkare skri-

Det finns en helt annan tradition att använda naturläkemedel i Sydamerika än till exempel i Europa, säger Marco Otárola.

naturmedicin

”

Många av våra vanligaste läkemedel har faktiskt sitt ursprung i naturen.

ver ut natur- och växtbaserade läkemedel på recept. Den tyska marknaden för dessa produkter är störst i Europa och drar till sig råvaror från hela världen.

I Tyskland finns runt 3 000 registrerade naturläkemedel medan motsvarande siffra för Sverige är 36, enligt Svensk Egenvård.

– Det är ett fruktansvärt klimat för den naturmedicinska vården i Sverige, menar **Sara Karlsson**, vd för naturprodukt-företaget PH Balans.

Hon upprörs över hur läkare hävdar att de måste ”rädda” patienter som först sökt sig till den naturmedicinska vården. I själva verket är det nästan alltid tvärtom, tycker hon; patienterna söker alternativ när skolmedicinen inte kunnat bota deras åkommor. Dessutom beskylls naturläkare för att försöka tjäna pengar på sjuka människor.

– Men om läkemedel inte hade varit subventionerade så hade naturmedicinen varit ett mycket billigare val. Då hade man fått en mer rättvis bild av de olika prisnivåerna, säger Sara.

Trots motståndet har allmänhetens intresse för naturmedicin ökat kraftigt, framför allt bland

högutbildade kvinnor. Men det kan vara svårt att hitta rätt i djungeln av terapeuter och naturläkare. Och Sara håller med om att det finns oseriösa utövare.

– Visst, men det finns kvacksalvare i flera branscher.

Att dessa skulle dra skam över all naturmedicin tycker hon är orimligt. Hon jämför med hur en inkompetent läkare knappast skulle ge hela läkarkåren dåligt rykte.

Hätsk debatt

Barbro Gerdén, läkare på Läkemedelsverkets enhet för växtbaserade läkemedel, håller med om att debatten kan vara hätsk.

– Synen på hälsa har blivit laddad idag. Källan till kunskapen är inte gemensam. Det har att göra med helt olika vetenskapskulturer och traditioner. Trots att det finns kliniska studier som visar på effekt så har natur- och växtbaserade läkemedel inte vunnit mark inom sjukvården, enligt Barbro. Hon tror att orsaken är att läkare inte får utbildning i dessa naturliga alternativ.

– Därför har vi på Läkemedelsverket som en uppgift att vara en bättre informationskäl-

la om natur- och växtbaserade läkemedel, säger hon.

I andra europeiska länder kan däremot en läkare specialisera sig inom naturmedicin. Skillnaderna mellan Sverige och övriga Europa går delvis tillbaka till andra världskriget, menar **Jan G Bruhn**, farm dr och tidigare adjungerad professor i farmakognosi.

– Under första och andra världskriget blev Tyskland avspärrat från import av kemiska råvaror som behövdes för tillverkning av läkemedel. Man skickade då ut kvinnor och barn i naturen för att plocka medicinalväxter till apoteken. I det tyska språkområdet har man hållit liv i denna tradition, medan Sveriges läkemedelsindustri i stället ➔

Läkemedel med ursprung i naturen

Atropin belladonna
Digoxin, digitoxin fingerborgsblomma
Kinin kinaträdets bark
Morfin, kodein opievallmo
Penicillin mögelsvamp
Salicylsyra älgört

På Institutet för Naturproduktforskning analyseras växter med förhoppning om att hitta nya upptäckter.

Varenda by i Costa Rica har åtminstone ett naturapotek som säljer allt från torkade blommor till örtmedicin.

Torkade blad hänger på rader i taket i butiken och kan till exempel användas till te.

➔ fick en rivstart när de europeiska konkurrenterna låg i krigets spillror. Som en följd blev det lite slagsida för tron att allt går att lösa med syntetiska läkemedel, menar Jan.

Samtidigt understryker han att alla läkemedel ska behandlas med respekt, för de kan ha risker om de har effekt.

– Man ska inte tro att naturen kan lösa alla problem, men det ena systemet uteslu-

ter inte det andra, säger Jan. Och om man tittar med öppna ögon kan man hitta nya mediciner.

Raimo Heino, naturläkare och medicine licentiat, har mött tusentals personer som söker alternativ till skolmedicinen.

– För mig handlar det inte om naturmedicin eller skolmedicin utan om det som är bäst för patienten i den situation som han eller hon befinner sig i, säger Rai-

mo, som tror att Sverige håller på att påverkas av omvärlden.

– Om fem, tio år kommer nog sjukvården i Sverige ha öppnat

upp sig mot naturläkemedel, som det är i många europeiska länder med Tyskland som en föregångare. □

Naturläkemedel köps allt mer via internet

Privat införsel av naturprodukter via internet ökar snabbt, men läkemedelsprodukter får säljas i Sverige först efter att ha granskats och godkänts av Läkemedelsverket. Detta gäller även för naturprodukter som importeras från andra EU-länder, USA samt övriga världen, hur välkända produkterna än är i sitt hemland.

TROR DU PÅ LEGENDER?

I mer än hundra år har legenden berättat om vårt kapell på kullen, som vakar över vinodlingarna, skyddar vinstockarna från frost och skada och välsignar våra skördar. Det är därför våra viner håller samma goda smak och kvalitet år efter år.

HEAVENLY WINES, DELICIOUS MOMENTS

CHAPEL HILL RHINE RIESLING SAUVIGNON BLANC

Alkoholhalt 12% vol, Art. nr. 2903
Pris: Flaska 55 kr Box 175 kr

CHAPEL HILL CHARDONNAY

Alkoholhalt 12% vol, Art. nr. 7032
Pris: Box 159 kr

Alkoholkonsumtion under graviditeten kan skada barnet.